

С. І. Киреев

## Додаткова вартість

**ДОДАТКОВА ВАРТІСТЬ** – [вартість](#) додаткового продукту, створена працею найманих робітників і привласнена капіталістами. Вчення про Д. в. – гол. в екон. теорії капіталіст. способу виробництва К. Маркса. Його теорія Д. в. є прикладом розв'язання однієї з проблем теорії Д. Рікардо. При поясненні «природ. ціни» праці найважливіші для класич. політекономії принципи трудової вартості та еквівалентності обміну опинялися у взаєм. протиріччі: якщо багатство створене працею, а праця обмінюється по еквівалент. ціні, звідки взявся дохід капіталіста? К. Маркс розв'язав проблему, ввівши нове поняття – товар «робоча сила». Поява на ринку цього специфіч. товару є передумовою перетворення додатк. продукту в Д. в. Історично це пов'язане з формуванням класу найманих працівників, вільних юридично й економічно. На зміну позакон. примусу (рабовласництво, феодалізм) прийшов екон. – для отримання необхід. для життя коштів робітники змушені продавати свою робочу силу. Механізм виробництва Д. в. зумовлений специфікою товару «робоча сила», функцією якого є наймана праця. Вартість робочої сили дорівнює вартості життєвих засобів, необхід. для нормал. життєдіяльності робітника і чл. його сім'ї. Капіталіст, купуючи товар «робоча сила» і сплачуючи його вартість у формі заробіт. плати, отримує споживчу вартість, що полягає у здатності робочої сили створювати вартість більшу, ніж вартість самої робочої сили. У процесі праці, підконтрол. капіталісту і здійснюваному за допомогою його засобів виробництва, робітники створюють продукт, вартість якого перевищує вартість оплачених капіталістом факторів виробництва (засобів виробництва та робочої сили). Різниця між вартістю створеного продукту і вартістю факторів виробництва становить Д. в. На ринку вона є прибутком, який у процесі розподілу набуває форми підприємниц. доходу, привласненого пром. і торг. підприємцями; відсотка, привласненого банкірами; земел. ренти, отриманої власниками землі. Історично відомі два способи збільшення Д. в.: за рахунок збільшення праці робітника шляхом подовження робочого дня та підвищення інтенсивності праці – виробництво абсолют. Д. в.; за рахунок підвищення сусп. продуктивності праці (особливо у галузях, що виробляють предмети споживання), зниження на цій основі вартості робочої сили і, відповідно, збільшення Д. в. – виробництво віднос. Д. в. Спільн. для цих методів збільшення Д. в. є її джерело – неоплачена наймана праця.

## **Рекомендована література**

1. Маркс К. Капітал / Пер. з нім. 1982;
2. Блауг М. Економічна теорія в ретроспективі / Пер. з англ. 2001 (обидві – Київ).

### **Бібліографічний опис:**

Додаткова вартість / С. І. Киреєв // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс]  
/ Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. :  
Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2008. – Режим доступу:  
<https://esu.com.ua/article-20497>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України  
([докладніше](#)).